

**OLIJ TA'LIMDA O'QITISHNING KREDIT-MODUL TIZIMIGA O'TISHDA
INNOVATSION TA'LIM DASTURLARINI VA TEXNOLOGIYALARIDAN
FOYDALANISH**

Ermuxamedov Abdullajon Akbarjon o'g'li

Ta'lim muassasalarining boshqaruvi mutaxassisligi magistranti, Qo'qon universiteti

abdullaermuxamedov1@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezis oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimiga o'tish jarayonida innovatsion ta'lim dasturlaridan va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish masalalariga bag'ishlangan. Kredit-modul tizimining afzalliklari, uning joriy etilishi bilan bog'liq muammolar hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda yangi texnologiyalarning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, ta'lim sifatini oshirishda zamonaviy yondashuvlarning roli va o'qituvchilar hamda talabalarni tayyorlash masalalari muhokama etiladi.

Kalit so'zlar: kredit-modul tizimi, innovatsion ta'lim dasturlari, texnologiyalar, ta'lim samaradorligi, oliy ta'lim.

Annotation. This thesis explores the use of innovative educational programs and modern technologies in transitioning to a credit-module system in higher education institutions. It discusses the advantages of the credit-module system, challenges in its implementation, and the role of modern technologies in enhancing educational efficiency. The paper also examines the preparation of teachers and students for adopting new approaches and improving education quality.

Keywords: credit-module system, innovative educational programs, technologies, educational efficiency, higher education.

Bugungi kunda oliy ta'limda islohotlarni amalga oshirish, global ta'lim tendensiyalariga moslashish va sifatni oshirish yo'lidagi muhim qadam – bu kredit-modul tizimiga o'tishdir. Ushbu tizim o'z mohiyatiga ko'ra talabalar bilimini, ko'nikma va kompetensiyalarini baholashda yangi yondashuvlarni taklif etadi. Kredit-modul tizimi talabalarning individual imkoniyatlarini inobatga olib, mustaqil ta'limga rag'batlantiruvchi mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Bu tizim nafaqat ta'lim jarayonida ishtirok etuvchi barcha tomonlarning imkoniyatlarini kengaytiradi, balki oliy ta'limda sifatli o'zgarishlarni amalga oshirish uchun poydevor yaratadi. Dunyoda yetakchi universitetlar tajribasidan kelib chiqib, kredit-modul tizimi muvaffaqiyatli amalga oshirilayotgan mamlakatlar ta'lim sifatini yaxshilash, xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallash, shuningdek, zamonaviy talablarga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlashda yuqori natijalarga erishayotganini kuzatish mumkin. Shu ma'noda, mazkur tizimni mamlakatimiz oliy ta'lim tizimiga integratsiya qilish ehtiyoji mavjud. O'zbekistonda ham ta'lim islohotlari jarayonida kredit-modul tizimining joriy etilishi dolzarb masala hisoblanadi.

Ushbu tizimni muvaffaqiyatli joriy etishda innovatsion ta'lim dasturlari va texnologiyalarining roli beqiyosdir. Chunki zamonaviy texnologiyalar ta'lim jarayonini yanada interaktiv, talaba markazli va individuallashtirilgan qilish imkonini beradi. Innovatsion dasturlar ta'limni o'qituvchidan ko'proq talaba faolligiga yo'naltiradi va bu, o'z navbatida, talabaning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Oliy ta'limda kredit-modul tizimiga o'tish faqatgina yangi baholash va boshqaruv mexanizmlarini joriy etishdan iborat emas, balki butun ta'lim tizimini tubdan isloh qilishni talab etadi. Bu jarayonda ta'lim muassasalari o'qituvchilari va talabalarining zamonaviy

texnologiyalardan foydalana olish qobiliyatini oshirish, o'quv dasturlarini xalqaro standartlarga moslashtirish, shuningdek, innovatsion metodik yondashuvlarni rivojlantirish alohida o'rin tutadi. Kredit-modul tizimi o'quv jarayonini mobillik va moslashuvchanlik asosida tashkil qilish imkoniyatini beradi. Bu tizimda talabning o'z bilim va ko'nikmalarini mustaqil ravishda rivojlantirishiga keng imkoniyat yaratiladi. Masalan, talabning ma'lum bir fanni o'zlashtirish uchun ajratilgan kredit soatlarini mustaqil ta'lim, laboratoriya mashg'ulotlari yoki loyihalar asosida to'ldirishi mumkinligi uning ta'lim jarayonidagi mas'uliyatini oshiradi. Shu boisdan ham, kredit-modul tizimini joriy qilishda innovatsion yondashuvlar va ta'lim texnologiyalari muhim rol o'ynaydi. Ta'kidlash joizki, ta'lim jarayoniga innovatsion dasturlarni jalb etish orqali o'quvchilarning faolligini oshirish, o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilish imkonini beradi. Virtual laboratoriyalar, masofaviy ta'lim platformalari, multimediya materiallari, shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalari kabi innovatsiyalar bugungi ta'limning ajralmas qismiga aylanmoqda. Shu sababli, ta'limda yangi texnologiyalarni qo'llash orqali sifatni oshirish, o'quv dasturlarini takomillashtirish va talabalar ehtiyojlariga moslashtirish imkoniyatlari kengaymoqda. Oliy ta'limda kredit-modul tizimiga o'tish – bu nafaqat ta'lim jarayonining yangi mexanizmini joriy qilish, balki talabalarning o'z-o'zini rivojlantirish, bozor talablariga mos malakali kadrlarni tayyorlash va xalqaro maydonda raqobatbardosh bo'lishga qaratilgan muhim qadamdir. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirishda innovatsion ta'lim dasturlari va texnologiyalaridan foydalanish oliy ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Zamonaviy dunyoda ta'lim sohasi tez sur'atlar bilan rivojlanib bormoqda va oliy ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar, ilg'or texnologiyalarni joriy qilish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro standartlarga mos kadrlar tayyorlash, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarning mustaqil o'qish imkoniyatlarini kengaytirish hamda ularning ijodiy va ilmiy salohiyatini rivojlantirish bugungi kunda ta'lim islohotlarining asosiy maqsadlari sifatida belgilangan. Shunday islohotlardan biri oliy ta'limda kredit-modul tizimiga o'tish bo'lib, bu tizim mamlakatimiz oliy ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish orqali ta'lim jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishni nazarda tutadi.

Kredit-modul tizimi o'z mohiyatiga ko'ra, ta'lim jarayonini an'anaviy o'qitish shakllaridan farqli ravishda modul tamoyiliga asoslangan holda tashkil etishni nazarda tutadi. Har bir modulda ma'lum bir fan yoki mavzu bo'yicha nazariy va amaliy bilimlar to'plami taqdim etiladi va bu bilimlar talaba tomonidan mustaqil o'zlashtiriladi. Talabning modul bo'yicha to'plagan kreditlari uning umumiy o'quv dasturini qanchalik muvaffaqiyatli o'zlashtirganligini aniqlashda asosiy mezon hisoblanadi. Kredit-modul tizimi talabalar uchun katta imkoniyatlar yaratadi: ular o'z ta'lim yo'nalishini moslashuvchan tarzda shakllantirishi, turli o'quv fanlarini chuqurroq o'rganishi va o'z malakalarini oshirishi mumkin. Shu bilan birga, o'quv jarayonining sifatini nazorat qilishning yangi mexanizmlari joriy etilib, ta'lim shaffofligini ta'minlashda muhim qadam qo'yiladi.

Ta'lim jarayoniga innovatsion dasturlar va texnologiyalarni jalb qilish kredit-modul tizimining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Virtual laboratoriyalar, onlayn darslar, multimediya vositalari, masofaviy ta'lim platformalari, sun'iy intellekt yordamida individual ta'lim dasturlarini yaratish va tahlil qilish kabi texnologiyalar zamonaviy oliy ta'limning ajralmas qismiga aylanmoqda. Bunday texnologiyalar talabning faolligini oshirish, mustaqil bilim olish jarayonini qo'llab-quvvatlash va individual yondashuvni rivojlantirish imkonini beradi. Masalan, multimediya vositalari yordamida o'tilgan mavzularni vizualizatsiya qilish talabning mavzuni yanada chuqurroq

tushunib olishini ta'minlaydi, virtual laboratoriyalar esa ilmiy-tadqiqot ishlarini amalga oshirishda qulay sharoit yaratadi.

Kredit-modul tizimiga o'tishda ta'lim muassasalarining texnik bazasini mustahkamlash, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish, o'qituvchilarning malakasini oshirish va talabalarning innovatsion texnologiyalardan foydalana olish ko'nikmalarini rivojlantirish zarur. Chunki faqatgina moddiy-texnik jihatdan tayyor bo'lgan muassasalar ushbu tizimni muvaffaqiyatli joriy qila oladi. Shu maqsadda ta'lim muassasalarida masofaviy ta'lim tizimlarini joriy qilish, barcha o'quv fanlari bo'yicha elektron darsliklar yaratish, o'qituvchilar uchun maxsus treninglar tashkil etish kabi chora-tadbirlar amalga oshirilishi kerak. Shuningdek, xalqaro tajriba asosida kredit-modul tizimini qo'llagan yetakchi universitetlar bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatish, ularning ilg'or tajribasini o'rganish va milliy ta'lim tizimiga moslashtirish muhimdir.

Kredit-modul tizimiga muvaffaqiyatli o'tishda o'qituvchilar va talabalarning yangi tizimga tayyorgarligi muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilarning o'z pedagogik faoliyatini zamonaviy talablarga moslashtirishi, innovatsion texnologiyalardan foydalana olish ko'nikmalariga ega bo'lishi talab etiladi.

- **Malaka oshirish kurslari:** O'qituvchilar uchun doimiy ravishda zamonaviy o'quv uslublari va texnologiyalar bo'yicha treninglar tashkil etilishi zarur.
- **Tayanch o'quv materiallari:** Har bir modul bo'yicha elektron darsliklar va qo'llanmalar ishlab chiqilishi talab qilinadi.
- **Masofaviy ta'lim bo'yicha metodik qo'llanmalar:** Talabalarni mustaqil o'qishga yo'naltirish uchun uslubiy yordam ko'rsatish zarur.

Talabalar esa yangi ta'lim tizimining mohiyatini anglashlari, o'z vaqtida ta'lim olishga mas'uliyat bilan yondashishlari kerak. Shu sababli, talabalarga motivatsion treninglar, maslahatchi murabbiylar tizimi orqali yordam ko'rsatilishi zarur.

Kredit-modul tizimining joriy etilishida yuzaga keluvchi muammolar. Har qanday yangilikni joriy qilish jarayonida muammolar yuzaga kelishi tabiiy. Kredit-modul tizimining joriy etilishi jarayonida quyidagi qiyinchiliklar uchrashi mumkin:

- **Infra tuzilma yetishmasligi:** Ta'lim muassasalarining texnik bazasi yetarli darajada rivojlanmagan bo'lsa, masofaviy ta'limni samarali tashkil etish qiyinlashadi.
- **O'qituvchilar malakasining pastligi:** Ba'zi o'qituvchilar innovatsion texnologiyalar va usullardan foydalanishga tayyor emasligi muammoga aylanadi.
- **Modul mazmunining mosligi:** Har bir modulning mazmuni amaliyotga yo'naltirilgan va bozor talablariga mos bo'lishi kerak.

Bu muammolarni hal qilish uchun davlat va ta'lim muassasalari o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish, ta'lim dasturlarini doimiy ravishda yangilab borish zarurdir.

Oliy ta'limda kredit-modul tizimiga o'tish, innovatsion ta'lim dasturlarini joriy qilish mamlakatning global ta'lim maydonidagi raqobatbardoshligini oshirish, bozor talablariga mos kadrlarni tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Mazkur tizimning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

- Ta'lim muassasalarining texnik bazasini mustahkamlash.
- O'qituvchilar uchun malaka oshirish dasturlarini kengaytirish.
- Talabalar uchun mustaqil ta'lim imkoniyatlarini kengaytiruvchi resurslar yaratish.
- Innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga yanada kengroq integratsiya qilish.

Kredit-modul tizimi nafaqat ta'lim jarayoniga yangilik olib kiradi, balki talabalar va o'qituvchilarning o'z bilim va ko'nikmalarini muntazam ravishda oshirishga rag'batlantiruvchi omil sifatida xizmat qiladi.

O'qituvchilarning malaka oshirishi kredit-modul tizimiga o'tishda eng muhim masalalardan biridir. Chunki o'qituvchilar o'zlarining an'anaviy o'qitish usullaridan voz kechib, zamonaviy yondashuvlarni qo'llay olishlari kerak. Bu jarayon o'qituvchilarga yangi texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini o'rgatish, innovatsion ta'lim metodlarini qo'llash, talabalarining o'z-o'zidan bilim olish jarayonini qo'llab-quvvatlash qobiliyatlarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Talabalar uchun esa kredit-modul tizimining joriy etilishi ularning mustaqil fikrlash, o'z vaqtini boshqarish, o'quv jarayoniga mas'uliyat bilan yondashish kabi ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Talaba o'z o'quv dasturini mustaqil ravishda shakllantirishi, modullar bo'yicha mustaqil ta'lim olishga qiziqish bildirishi, yangi bilimlarni izlashda faol bo'lishi lozim. Bunda universitetlarning maslahat berish xizmatlari, tutorlik tizimi, individual ta'lim yo'nalishlari yaratish orqali talabalarni qo'llab-quvvatlashi muhimdir.

Kredit-modul tizimini muvaffaqiyatli joriy etish jarayonida muammolar ham yuzaga kelishi mumkin. Bunday muammolar qatoriga o'quv dasturlarining bozor talablariga mos emasligi, texnik jihatlarning yetarli darajada rivojlanmaganligi, o'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalarni qo'llashga tayyor emasligi kiradi. Shuningdek, talabalarining mustaqil o'qishga nisbatan past motivatsiyasi, masofaviy ta'lim platformalarining to'liq ishlamasligi kabi holatlar ham jarayonni murakkablashtiradi. Bu muammolarni hal qilish uchun davlat siyosatining muvofiqlashtirilgan holda amalga oshirilishi, oliy ta'lim muassasalarining texnik va moddiy jihatdan ta'minlanishi muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'limda kredit-modul tizimiga o'tish, innovatsion ta'lim dasturlari va texnologiyalaridan foydalanish mamlakatning ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqishda, xalqaro ta'lim makonida raqobatbardosh kadrlar tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda ta'lim muassasalari, davlat idoralari, ilmiy tadqiqot markazlari va boshqa manfaatdor tomonlarning hamkorligi asosiy omil bo'lib xizmat qilishi zarur. Shu tariqa, oliy ta'lim jarayonining sifatini oshirish, bozor talablariga mos malakali mutaxassislar tayyorlash va ta'lim tizimining xalqaro darajadagi raqobatbardoshligini ta'minlash imkoniyati kengayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Allen, I. E., & Seaman, J. (2017). Digital learning compass: Distance education enrollment report 2017. Babson Survey Research Group.
2. Biggs, J., & Tang, C. (2011). Teaching for quality learning at university: What the student does (4th ed.). Open University Press.
3. Bonk, C. J., & Graham, C. R. (Eds.). (2012). The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs. Pfeiffer Publishing.
4. Dabbagh, N., & Kitsantas, A. (2012). Personal learning environments, social media, and self-regulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. *Internet and Higher Education*, 15(1), 3-8. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2011.06.002>
5. Graham, C. R. (2006). Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions. In C. J. Bonk & C. R. Graham (Eds.), *The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs* (pp. 3-21). Pfeiffer Publishing.
6. Kember, D. (2009). *Understanding the nature of motivation and motivating students through teaching and learning in higher education*. Routledge.